Anteckningar rörande verksamheten vid Centralanstaltens för jordbruksförsök entomologiska afdelning 1909.

Under den förflutna sommaren var väderleken liksom föregående år mycket gynnsam för de å åkern odlade växternas utveckling, och någon insekthärjning å dem af större omfång afhördes ej, hvilket nästan alltid är fallet under s. k. goda år. De vanligast uppträdande skadeinsekterna, såsom sädesknäppare, kornflugor, hvetemyggor, sädesbroddflyn, axflyn m. fl. voro nog i verksamhet här och där, men förmådde ej åstadkomma någon svårare ödeläggelse å de kraftiga och snabbt sig utvecklande åkerväxterna.

Ollonborrelarverna hafva ej på flera år visat sig allmänna, åtminstone hafva inga uppgifter därom försports. Att den betydliga insamling af ollonborrar, som under senaste härjningen försiggick, i ej ringa mån bidragit till detta goda förhållande, må ej kunna förnekas. Att de förr eller senare åter komma att uppträda härjande torde dock vara alltför sannolikt, hvarför fortsatta insamlingar nog komma att bli nödvändiga. Man får likväl ej dröja därmed så länge som förra gången, d. v. s. tills skadedjuren fått helt och hållet öfverhand i de orter inom Skåne och Halland, där de periodvis bruka inställa sig i mängd.

Gräsmasken (*Charæas graminis* L.), som ibland ödelägger gräslindorna i Norrland, senast i Torneådalen, synes dess bättre hafva minskats i antal, eftersom intet hörts af rörande någon sådan härjning under året.

Kanske att man följt förut gifna råd och uppodlat så mycket af lindor man kunnat och besått dem med hafre eller korn och timotejfrö, då gräsmaskens tillbakaträdande vore lätt

förklarligt, eftersom larverna knappast ens i nödfall angripa nämnda växter.

Trädgårdarna hafva lämnat en god afkastning äfven ifråga om fruktträden, som ej i någon högre grad angripits af insekter. Såsom en följd af de milda och snöfattiga höstarna på senare tiden har frostfjärilns antal ökats fastän ännu ej i oroande grad, men dock så, att fruktodlaren bör vara på sin vakt och ej underlåta att vid behof använda utrotningsmedel, bestående af limning eller besprutning med schweinfurtergrönt. Uppmaningar härtill hafva införts i allmänna tidningar.

Det sistnämnda utrotningsmedlet har vunnit allt större insteg och förtroende hos trädgårdsodlare, oaktadt försök att i tidningar nedsätta dess värde och varningar mot dess användande ej saknats. Om tillfälligtvis ifrågavarande vätska, beredd af schweinfurtergrönt, kalk och vatten, skulle orsaka någon skada på bladen, vanligen en följd af oskickligt tillvägagående vid besprutningen, blefve detta ju af mindre betydelse, än om larver uppäta dem helt och hållet och sedan som fjärilar lägga ägg, som öfvervintra och lämna fullbildade insekter i kanske ännu mycket större antal nästkommande höst.

Det är ej många år sedan svåra härjningar i våra trädgårdar förekommo, så att äppleträden på försommaren stodo kala, men öfverallt där besprutning i rätt tid företagits förblefvo de gröna hela sommaren. Man fick då den erfarenheten, att frostfjärilns, detta mycket svåra skadedjurs härjningar kunna omintetgöras, om man vill underkasta sig litet besvär och jämförelsevis ringa kostnader, hvilket tyvärr ej är fallet med många andra af våra skadeinsekter.

En af dessa är rönnbärsmalen (*Argyresthia conjugella* ZELL.), som först på senare tiden blifvit uppmärksammad, hufvudsakligen under sådana år, då rönnbär saknas och larven lefver i äpplen. Hvilken skada han då kan åstadkomma torde vara allmänt bekant.

Man har dess värre ännu ej kommit på det klara rörande oskadliggörandet af denna insekt, oaktadt fleråriga undersökningar ägt rum såväl vid Entomologiska Anstalten som å andra ställen, synnerligast i Stockholms omgifningar och å Värmdön i skärgården. Få se om fortsatta bemödanden, hvilka äro mycket önskvärda, kunna lämna något afgörande resultat.

Undersökningar gjordes enligt samma plan såväl detta som föregående år. Som rönnbären voro talrika, gingo äpplena nästan fria från angrepp, hvarför uppmärksamheten hufvudsakligen riktades på de förstnämnda. Rönnbären voro i allmänhet rätt mycket angripna af larver, hvilket var att vänta, eftersom år 1908 äfven var rönnbärsår, och skadedjuret äfven då haft tillfälle att föröka sig i hög grad.

Enligt mitt förmenande är det egentligen blott två saker man kan räkna med vid försöken att hämma eller förebygga rönnbärsmalens härjningar, nämligen:

1) Att genom besprutningar med schweinfurtergrönt döda larverna sedan de lämnat äggen och börja krypa in i frukten. Detta har ej ännu, såvidt jag vet, försökts å äppleträd och kan ej användas vid andra tillfällen, än då rönnbären slå fel. Försök med besprutningar hos rönnbären hafva ägt rum både vid Entomologiska Anstalten och af byggmästaren AUG. A. ANDERSSON i Lindesberg, men resultatet blef ej så godt, som man väntat. Att en minskning af larvantalet genom besprutningen ägde rum kunde nog konstateras, emedan döda larver anträffades i bären och utgångshålen blefvo färre, men att flere larver krupit ut för att på marken förpuppa sig syntes ganska påtagligt.

2) Att minska antalet rönnar och bibehålla endast så många sådana, som man kan behandla medelst besprutningar, eller på hvilka bären kunna afplockas för att förstöras, medan larverna i dem äro kvar. Man har på vissa af mig besökta ställen tagit itu med detta arbete för att se, hvad verkan det kan åstadkomma, men något godt resultat däraf kan ännu ej uppvisas, allraminst där grannarna behålla sina rönnar kvar, eftersom de små fjärilarna hafva god flygförmåga. Goda hjälpare synas trastar, särskildt snöskatorna vara, då de i stora flockar besöka träden och snart uppäta bären helt och hållet. I detta fall måste man ock anse fåglarna vara mycket nyttiga.

Man har nog föreslagit att omgräfva jorden under de träd, hvars frukter äro angripna, men detta kan ej betraktas annorlunda än som ett sekundärt hjälpmedel. Det måste för öfrigt användas äfven under de ute i markerna växande rönnarna, om någon kraftigare verkan skall kunna väntas däraf, och detta vore nog en sak, som aldrig skulle bli genomförd. Bättre synes då vara att borttaga dessa rönnar.

Äfven under detta rönnbärsår har det visat sig, att fjärilarna lämnat äpplena i fred i stort sedt, hvarom flera intyg ingått från de flesta landsdelar, och man har därigenom all anledning fortfarande hoppas, att påståendet, att malen nu ej mer är beroende af rönnbären, varit förhastadt. Att ett och annat äpple angripes, äfven då rönnbären gå till, är nog obestridligt, men någon härjning vid sådana tillfällen har ej påvisats under de sista tio åren.

Rönnarnas behandlig på af mig föreslaget sätt, anses af många vara riktigt, men en del personer vill ej göra sig af med de under blomningen och bärtiden vackra träden. Om man kunde lita på, att snöskatorna skulle regelbundet infinna sig i träden och i tid förstöra bären, behöfdes knappast några åtgärder från fruktodlarens sida, men äro rönnarna talrika, så hinna fåglarna ej uppäta bären öfverallt, innan många larver krupit till jorden för att undergå sin förvandling till puppor. Tyvärr kan det nog hända, att fåglarna dessförinnan hafva plundrat åtskilliga fågelbärsträd, men detta är ju af jämförelsevis mindre betydelse.

De flesta af våra svåraste skadeinsekter äro utförligare omnämnda och afbildade i »Uppsatser i praktisk entomologi», hvadan en utförligare beskrifning på dem och deras lefnadsvanor här kunna förbigås.

I ett mig förevisadt bref från en trädgårdsmästare i Malmötrakten, omnämnes, att en person, biträdd af två danska handtlangare, besökt större trädgårdar i Skåne och mot ganska drygt honorar besprutat fruktträden med ett i Danmark patenteradt ämne, som skulle bevara fruktträden mot ohyra. Medlet var desto anmärkningsvärdare, som det skulle lämna skydd i tre år. Intyg om medlets förträfflighet skulle meddelats af direktör G. LIND och undertecknad. Något sådant har naturligtvis ej kunnat lämnas, synnerligast som uppgiften, att medlet skulle skydda i flera år, måste förefalla orimlig, ty om ock en insektart af medlet dödas det ena året, men en annan uppträder ett följande, kan denna väl ej lida något af den förra besprutningen.

Det är ej första gången dylika, af uppfinnare som ofelbara uppgifna medel sett dagen, och jag vill här för kuriositetens skull omnämna några.

En person på Gotland hade fått i sitt hufvud, att inplantering af stackmyror i trädgården skulle hafva en sådan verkan, att denna blefve befriad från allehanda skadeinsekter, och han önskade få intyg härom, för att möjligen kunna erhålla en nationalbelöning.

För att i någon mån tillmötesgå förslagsmakarens önskningar, besöktes platsen, där uppfinningen var gjord och tilllämpad, af Anstaltens assistent, och hans undersökning lämnade ett motsatt resultat än det uppgifna, hvilket ju var att vänta.

Genom förfrågningar hos en del fruktodlare och insända klagomål rörande myrors uppträdande i trädgården, måste man bli öfvertygad om, att dessa insekter där göra mer skada än nytta, och att således deras inplantering ej kan förordas.

En annan uppfinnare föreslog, att man genom att uppföda spindlar skulle kunna utrota alla inom hus besvärliga insekter. Han hade naturligtvis sett, att husspindeln griper en och annan fluga, som han släpar till sitt nät och där utsuger och dödar. Han besinnade ej, att spindlar i rum och deras nät i hvarje hörn skulle bli orsak till hvarjehanda olägenheter och obehag.

En fantast i Kristianstads län hade för flera år sedan anmält hos landstinget, att han kände ett osvikligt medel, hvarmed ollonborrelarver skulle kunna dödas i jorden. Tinget tillsatte en kommitté, hvari äfven undertecknad blef ledamot, och försök gjordes å en gård i länet, där larverna voro talrika. Förslagsställaren hade någonting jordliknande i en påse, hvilket hemligen utsåddes på ett jordstycke, och resultatet blef så godt som intet, hvilket man ej kan förundra sig öfver, då medlet hufvudsakligen lärer bestått af kalk, s. k. bleke och jord. Äfven hans förhoppningar blefvo totalt grusade. Medlen omnämnas visserligen å sina ställen i »Uppsatser i praktisk entomologi», men det är nu flera år sedan, och torde saken fallit ur minnet hos Uppsatsernas läsare. De upprepas här för att tjäna som en ny varning mot att blindt tro på alla uppgifter i tidningar m. fl. rörande insektmedel, utan bör man pröfva dem i smått innan de begagnas.

Tjänstemännens resor.

1) **Undertecknad** har besökt Djurö, Värmdö (Stafsnäs och Skepparviken) samt ett par platser å Ingarön för att fortsätta de under föregående år påbörjade undersökningarna af rönnbärsmalens uppträdande. Som rönnbären voro allmänna föregående år och larverna likaså, funnos de sistnämnda ganska talrikt i bären. Såväl på Djurö som vid Skepparviken voro många rönnar borttagna i närheten af gårdarna redan förra året och några fler nedhöggos äfven nu, och bären aftogos på de kvarlämnade. Någon verkan däraf kan dock ej märkas förrän vid nästkommande härjningsår å äpplen.

Assistentens resor.

Fyra gånger till Mariefred och tre gånger till Åtvidaberg för försök med besprutning af fruktträd med karbolineum af flera slag. Vid sistnämnda ställe deltog kandidat C. G. Dahl uti arbetet. Resultaten torde framdeles komma att offentliggöras. Till Stockholms skärgård och Vadsbro i Södermanland för undersökningar rörande vattensorken.

Till Värmdön och Östergötland för undersökningar rörande rönnbärsmalens uppträdande.

Undertecknad har liksom förut redigerat »Uppsatser i praktisk entomologi» och däri skrifvit följande uppsatser:

a) Berättelse till Centralanstaltens för jordbruksförsök entomologiska afdelning för år 1908. Häraf har tillräckligt med särtryck tagits och lämnats till Centralanstalten och dess entomologiska afdelning för gratisutdelning.

b) Om våra skadliga, i ärter och bönor lefvande s. k. smygar *(Bruchus)* med en färglagd tafla.

Assistenten Tullgren har författat Aphidologische Studien I, som utgått som meddelande från Centralanstalten.

Entomologiska Anstalten har besökts af åtskilliga personer, dels för studier af insektsamlingarna och Anstaltens

arbeten och dels för att förevisa prof på skadeinsekter och begära råd för deras bekämpande.

Gåfvor af böcker och preparerade insekter hafva ej heller i år uteblifvit. Särskildt må omnämnas, att Entomologiska Föreningen efter vanligheten till afdelningen öfverlämnat ett behöfligt antal exemplar af »Uppsatser i praktisk entomologi» för att användas vid byten af skrifter med in- och utländska föreningar, försöksstationer och författare, hvarigenom afdelningens bibliotek kunnat rätt ansenligt ökas.

Korrespondensen rörande skadeinsekter samt afdelningens arbeten har enligt diariet utgjort 470 nummer, och äro underrättelser om fjärilar och skalbaggar vanligen lämnade af undertecknad samt om öfriga insektordningar af assistenten.

Insektsamlingarna hafva under året betydligt ökats genom insamlingar af tjänstemännen, byten, skänker af intresserade personer och mindre inköp af typer. De exemplar, hvars examinering medhunnits, hafva införlifvats med hufvudsamsamlingarna.

Insektsamlingar för skolor hafva af undertecknad upprättats i mån af efterfrågan.

Uppfödningar af insekter från ägg till fullbildade och iakttagelser rörande deras lefnadssätt och förvandlingar hafva gjorts i den mån försöksobjekt kunnat anskaffas.

Assistenten A. TULLGREN har som vanligt deltagit i nästan alla afdelningens arbeten.

Af årliga statsanslaget för afdelningen har en ej obetydlig del kunnat användas till inköp af ett bättre mikroskop än de förut befintliga.

Ombyte af tjänstemän vid afdelningen har så till vida ägt rum, att undertecknad vid årets utgång erhållit afsked med pension, att assistenten A. TULLGREN utsetts till efterträdare och docenten I. TRÄGÅRDH till assistent.

Sedan mig beviljats afsked från föreståndareplatsen vid Centralanstaltens för jordbruksförsök entomologiska afdelning, anser jag mig böra till min efterträdare öfverlämna redaktörs-

skapet af Uppsatser i praktisk entomologi, och får jag nu uppriktigt och ödmjukligen tacka dess läsare för visadt öfverseende med publikationens brister och särskildt alla de personer, som däri meddelat sina erfarenheter rörande våra skadeinsekter, hvarigenom arbetet, som jag hoppas, kunnat någorlunda motsvara sitt ändamål att lämna jordbrukare, trädgårdsodlare m. fl. nödiga upplysningar rörande nämnda insekters uppträdande, lefnadssätt samt kända medel till deras bekämpande.

Min allvarliga önskan är fortfarande, att Entomologiska Föreningen äfven hädanefter må iståndsättas att utgifva dessa »Uppsatser», hvilka, enligt hvad jag kan förstå, kraftigt bidraga till att lämna allmänheten behöfliga upplysningar och bättre kännedom i den för densamma högst nyttiga praktiska entomologien.

Stockholm i april 1910.

Sven Lampa.